

Sanal Foto-Anlatı: Umut, Duygusal Destek ve Azim Mesajları¹

Melissa Hauber-Özer²

Foto-anlatı (*photovoice*), toplumsal adaletin sağlanması amacıyla dezavantajlı grupları güçlendirmeyi, eşitsizlikleri ele almayı ve toplumsal değişimi teşvik etmeyi amaçlayan bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem, katılımcı eylem araştırması geleneği içinde yer alır ve temel olarak araştırmayı aktivizmle birleştirir (Fals-Borda & Rahman, 1991). Topluluk üyeleri pasif araştırma nesneleri olmaktan ziyade, yaşanmış deneyimlerine dayalı uzmanlık gerektiren ortak araştırmacılar olarak hareket ederler (Fals-Borda & Rahman, 1991). İdeal olarak, bu topluluk üyeleri araştırmanın tasarlanmasına, veri toplanmasına ve analiz edilmesine aktif olarak katkıda bulunur ve bulguların geliştirilmesine yardımcı olurlar (Call-Cummings ve diğerleri, 2023). Bu iş birliği, süreç boyunca güven, iktidarın paylaşılması ve eleştirel düşünmeyi gerektirir.

Foto-anlatı, Paulo Freire'nin (1970) problem tanımlayıcı eğitimi ile belgesel fotoğrafçılığı ve feminist perspektifleri bir araya getirerek toplulukların ortak sorunlarını belirlemelerini ve diyalog yoluyla kolektif bilgi üretmelerini sağlar (Wang & Burris, 1994, 1997). Katılımcı epistemoloji ile uyumlu olan bu yöntem, topluluk üyelerini kendi yaşamlarının otoriteleri olarak kabul eder (Wang & Burris, 1994) ve araştırmacıları kolaylaştırıcılar olarak konumlandırır. Bu yaklaşım, bilgi üretimi ve politika yapımındaki güç dengesizliklerine meydan okumayı amaçlar. Görseller ve anlatılar kullanarak toplulukların güçlü yönlerini, endişelerini vurgular, onları harekete geçmeye çağırır (Greene ve diğerleri, 2013; Wang & Burris, 1994, 1997). Genellikle üniversitelerde çalışan araştırmacılar, bu perspektifleri politika yapıcılar ve diğer etkili figürlerin dikkatine sunmaya çalışır (Wang & Burris, 1994).

Foto-anlatı, bireylerin bakış açılarını ifade etmeleri ve politika üzerinde etkili olmaları için bir araç sunan güçlendirici bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Wang & Burris, 1994; Greene ve diğerleri, 2013). Ancak, özellikle göçmenler ve mülteciler gibi savunmasız gruplarla (Hauber-Özer & Call-Cummings, 2020) ya da okullar gibi hiyerarşik ortamlarda (Call-Cummings ve diğerleri, 2019; Call-

¹ Türkçe dil düzenlemesi için Mehmet Onur Özer'e teşekkürler ederim.

² mhauber@missouri.edu

Cummings ve diğerleri, 2020) çalışırken etik hususlar büyük önem taşır. Gençlerle veya dezavantajlı gruplarla gerçekten katılımcı bir uygulama gerçekleştirmek, güven oluşturmayı, sürekli rol müzakeresi yapmayı, kurumsal ve yapısal güç dengesizliklerinin farkında olmayı gerektirir (Call-Cummings & Hauber-Özer, 2021; Call-Cummings ve diğerleri, 2019, 2020). Ayrıca, görsel yöntemler, katılımcıların kimliklerinin açığa çıkması ya da travmatik anıların tetiklenmesi gibi riskler de barındırabilir (Hauber-Özer & Call-Cummings, 2020).

Foto-Anlatı Süreci

Başlangıçta 'foto novella' olarak bilinen 'foto-anlatı', 1990'ların başında Caroline Wang tarafından, Çin'in kırsal kesiminde yaşayan kadınların bakış açılarını ve sağlıkla ilgili ihtiyaçlarını belgelemeye yönelik daha geniş kapsamlı bir çalışmanın parçası olarak geliştirilmiştir. Bu çalışmadaki amaç, topluluk bilgisini artırmak ve sağlık politikalarına yön vermek olarak belirlenmiştir (Wang & Burris, 1994). O zamandan bu yana, eğitim (örn., Yılmazlı Trout & Yıldırım, 2021, 2022), sağlık (örn., Canlı & Adagide, 2023), sosyal hizmetler (Aydemir & Hasgül, 2024) ve psikoloji (Ozkan & Tanhan, 2023; Tanhan, 2020) gibi çeşitli disiplinlerde katılımcı araştırmacılar ve uygulayıcılar arasında popülerlik kazanmıştır.

Foto-anlatı süreci genellikle aşağıdaki temel aşamaları içerir (Wang & Burris, 1997; Wang & Redwood-Jones, 2001):

1. Konunun iş birliği içinde seçilmesi;
2. Fotoğrafların çekilmesi ve seçilmesi;
3. Fotoğrafların anlamlarını keşfetmek için grup tartışmaları veya fotoğraf destekli görüşmeler yapılması;
4. Fotoğraflara eşlik eden anlatıların yazılması.

Katılımcıların deneyim ve uzmanlıklarını yansıtan bu görsel ve metinsel temsiller daha sonra paydaşlarla paylaşılır. Böylece toplulukların sesleri duyulur ve karar alma süreçleri üzerinde etkili olabilir.

Geçtiğimiz yıllarda foto-anlatı yöntemi kullanılarak ABD ve Türkiye'de farklı öğrenci gruplarıyla yapılan çalışmalarda okullar ve topluluklar hakkındaki güçlü yönler ve zorluklar belgelenmiştir (örn., Call-Cummings & Hauber-Özer, 2021; Call-Cummings ve diğerleri, 2019). Katılımcılar, foto-anlatı çalışmalarını okullarda, topluluk sergilerinde ve çevrimiçi galerilerde sergilemeyi tercih etmiştir. Bu makale, foto-anlatı yöntemini sanal ortama uyarlama sürecini ve bu adaptasyondan elde edilen metodolojik içgörülerini ele almaktadır.

Sanal Foto-Anlatı

Foto-anlatı, dünya çapında farklı yaş, meslek, sosyoekonomik gruplar ve etnik kökenlerden gelen bireylerle kullanılmıştır. Bu yöntem, toplulukların

ihtiyaçlarını, güçlü yönlerini ve ilgi alanlarını vurgularken olumlu toplumsal değişimi teşvik etmeyi amaçlamaktadır. COVID-19 pandemisi, araştırma yöntemlerinin sanal ortama taşınma gerekliliğini ortaya koymuştur. Foto-anlatı, dezavantajlı grupların bakış açılarını merkeze alması nedeniyle çevrimiçi kullanıma oldukça uygundur. Ahmet Tanhan, foto-anlatı yöntemini sanal ortama taşımaya yönelik çalışmalara öncülük etmiş, özellikle ruh sağlığı araştırmalarında bu yöntemi kullanarak Türkiye'ye tanıtmıştır.

Tanhan ve Strack (2020), Online Seslifoto (OSF) yöntemini çevrimiçi ortama uyarlayarak ABD'nin güneydoğusunda artan ayrımcılık döneminde Müslüman üniversite öğrencilerinin biyopsikososyal duygusal güçlü yönlerini ve zorluklarını incelemiştir. Bu çalışma, sosyal medya aracılığıyla paylaşılan web tabanlı anketler sayesinde katılımcıların çevrimiçi kaynaklara erişim ve deneyimlerini vurgulayan fotoğraflar ve açıklamalarla gerçekleşmiştir. Tanhan ve Strack (2020), yorumlayıcı fenomenolojik analiz yöntemini uyarlayarak 131 katılımcının başlıca güçlü yönlerini ve kaygılarını belirlemiştir. Bulgular, bir OSF sergisinde ve topluluk yemeğinde sunulmuştur. Yazarlar, bu sanal adaptasyonun katılımı artırdığını ve özellikle ABD'de Müslümanlara yönelik artan gözetim ve düşmanlık ortamında gizliliği korumakta daha etkin olduğunu vurgulamaktadır.

Daha yakın dönemde, Tanhan (2020) online sesli-foto yöntemini Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemisi sırasındaki deneyimlerini anlamak için uyarlamıştır. Katılımcılardan, destekleyici bir unsur ve bir engeli temsil eden iki fotoğraf göndermeleri istenmiştir. Bu çalışmada, 148 katılımcıdan gönderim alınmıştır. Tanhan, daha sonra bu projeyi genişleterek uluslararası bir OSF iş birliği başlatmış ve araştırmacıları Çin, Rusya, Mısır, Kenya, Nijerya, Filipinler ve Malezya gibi ülkelerden katılımcı toplamaya ve bulguları yayımlamaya davet etmiştir (örn., Armiya'u ve diğerleri, 2022; Otanga ve diğerleri, 2022). Tanhan'ın bu yöntemde kullandığı ölçek, coğrafi kapsama alanı ve üniversiteler arası iş birliği açısından etkileyici olsa da, katılımcılarla etkileşimi azaltarak yöntemin orijinal katılımcı ruhundan uzaklaşmaktadır. Foto-anlatı yöntemi aslında katılımcıların konuyu belirleme ve veri analizine aktif olarak katılmalarını öngörmektedir.

Bununla birlikte, online sesli-foto yöntemi, geleneksel yöntem kadar etkileşimli olmasa da, maliyet ve zaman açısından verimlilik, daha geniş erişilebilirlik ve acil durumlarda uygulanabilirlik gibi yönlerden avantajlar sunmaktadır (Call-Cummings & Hauber-Özer, 2021; Tanhan & Strack, 2020). Ayrıca, farklı coğrafi bölgelerden bakış açılarını toplamaya olanak tanımaktadır. Diğer bazı araştırmacılar, katılımcı epistemolojisi ile uyumlu olacak şekilde veri toplama ve analiz sürecinde katılımcıların bakış açılarını merkeze almayı hedeflemiştir (Wang & Burris, 1994). Örneğin, Yılmazlı Trout ve Yıldırım (2022), katılımcılarla birlikte proje prosedürlerini ve zaman çizelgesini belirleyerek, foto-anlatı yöntemi üzerine eğitim vermek için video konferans yoluyla sanal toplantılar düzenlemiştir. Ayrıca, katılımcılar için bir WhatsApp grubu oluşturularak sürekli tartışma ortamı sağlanmış, Padlet üzerinden interaktif bir forum

kurularak katılımcıların fotoğraflarını ve metinlerini paylaşmalarına imkân tanınmış ve odak grup toplantıları düzenlenerek fotoğraflar tartışıldıktan sonra iş birliğine dayalı veri analizi gerçekleştirilerek süreç değerlendirilmiştir.

Bu makale, online sesli-foto yöntemindeki bilgi üretimini kolaylaştırabilecek uygulamaları ve karşılaşılan sınırlamaları ele almaktadır. Bu çalışmada, Tanhan'ın online sesli-foto yaklaşımından ayırt edilmesi amacıyla "foto-anlatı" terimi Türkçe karşılık olarak kullanılmıştır. Bir sonraki bölümde, 2020 yılında Türkiye'de Suriyeli üniversite öğrencileriyle yürütülen bir foto-anlatı projesinden elde edilen bulgular sunulacaktır. Öncelikle projenin bağlamı ve genel çerçevesi özetlenecek, ardından katılımcıların foto-anlatı çalışmaları örneklenerek ortaya çıkan veri ve temalar gösterilecek, ve son olarak, okuyucuların bu yöntemin potansiyel kullanım alanlarını hayal etmeleri teşvik edilecektir.

Büyük Hayaller: Bağlam ve Amaçlar

Bu çalışma ABD'de yetişkin mülteciler, göçmenler ve uluslararası öğrencilerle çalışma konusunda geniş deneyime sahip bir dil ve okuryazarlık eğitmeni olan yazarın, doktora tezinden türetilmiştir. Yazar, 2018-2023 yılları arasında Türkiye'de yaşadığı dönemde yürüttüğü doktora araştırmasında, Türkiye'de Suriyeli göçmenlere yönelik artan düşmanlık ve küresel ölçekte göçle ilgili olumsuz anlatılar karşısında, 'savunucu etnografya' (*advocacy ethnography*) yaklaşımını (Smyth & McInerney, 2013) benimseyerek Suriyeli gençlerin zorunlu yer değiştirme sürecinde yükseköğretimi nasıl deneyimlediklerini belgelemeyi amaçlamıştır.

Başlangıçta, Çukurova bölgesinde bulunan bir üniversitede öğrenim gören Suriyeli öğrencilerden oluşan bir araştırma grubu oluşturulması planlanmıştır. Ancak, Mart 2020'de katılımcı alımına başlanmak üzereyken COVID-19 pandemisi nedeniyle Türkiye genelindeki üniversite kampüslerinin kapanması, araştırma planlarını sekteye uğratmıştır. Üniversitelerin uzaktan eğitime geçmesi ve öğrenci yurtlarının karantina tesislerine dönüştürülmesiyle birlikte, birçok potansiyel katılımcı için "ev", genellikle şehirlerin düşük gelirli yerleşim bölgelerinde bulunan aşırı kalabalık bir yaşam alanı veya Suriye sınırına yakın mülteci yerleşimleri anlamına gelmekteydi. Bu ortamlarda üniversitelerin sağladığı güvenilir internet erişim olanakları, bilgisayar laboratuvarları veya sessiz çalışma alanları artık mevcut değildi. Çalışmanın yürütüldüğü dönemde, katılımcılar arasında yalnızlık ve umutsuzluk duygularının hızla yaygınlaştığı gözlemlenmiştir.

Bu durum karşısında veri toplama süreci tamamen sanal ortama uyarlanmıştır. Katılımcıların internet erişimi kısıtlamaları ve psikososyal stres gibi yeni zorluklarla karşı karşıya kalması sebebiyle, araştırma sürecinde kilit bir bilgi kaynağı ve araştırma asistanı olarak görev almayı kabul eden Suriyeli öğrenci 'Samar' ile iş birliği yapılmıştır. Samar'ın katkılarıyla yapılan değerlendirmeler sonucunda, araştırmada daha geleneksel bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu

kapsamda öncelikle bir anket uygulanmış, ardından yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler ve son olarak foto-anlatı atölyeleri gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Ayrıca katılımcılara, verilerini hangi dilde (İngilizce, Türkçe veya Arapça) sunmak istediklerine dair seçim hakkı tanınmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda, araştırma yalnızca belirli bir üniversiteyle sınırlı kalmayıp, Türkiye genelinde eğitim gören tüm Suriyeli öğrencileri kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Katılımcılar ve Yöntemler

2020 baharında kurumsal etik kurul onayının alınmasının ardından, yazar ve araştırma asistanı Samar'ın akademik bağlantıları aracılığıyla katılımcı alımı gerçekleştirilmiştir. Anket, Türkiye'nin farklı şehirlerinde eğitim gören 42 Suriyeli genç yetişkin öğrencinin katılımıyla tamamlanmış, ardından bu katılımcılar arasından 11 kişi bireysel görüşmeler için seçilerek deneyimleri daha ayrıntılı olarak incelenmiştir.

2020 yılının yaz döneminde yapılan görüşmelere katılan öğrenciler Wang ve Burris'in (1997) yaklaşımı doğrultusunda Zoom üzerinden tek seferlik sanal foto-anlatı atölyelerine davet edilmiştir.

Çalışmanın 'Büyük Hayaller' başlıklı foto-anlatı bileşeninde, katılımcıların deneyimleri ile dilsel, sosyal ve yapısal zorluklara rağmen hedeflerine ulaşma stratejilerinin çok taraflı kanıtlarla ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda oluşturulan atölyelerde, Türkiye'deki üniversite yaşamını yansıtan fotoğrafların paylaşılması, tartışılması ve açıklamalarının yazılması için katılımcılara bir alan sunulmuştur.

Resim 1. Foto-Anlatı Atölye Davetiyesi (İngilizce)

Gerçekleştirilen atölyelere katılımcı sağlamak amacıyla İngilizce ve Arapça olarak hazırlanan bir duyuru (Resim 1, İngilizce versiyon) e-posta ve WhatsApp aracılığıyla paylaşılmıştır. Bu duyuruda, kayıt ve izin formuna yönlendiren bir bağlantı ile katılımcıların Türkiye'deki üniversite öğrencisi olarak deneyimlerini yansıtan birkaç fotoğraf ile atölyeye gelmeleri gerektiğine dair yönergeler yer almıştır. Gerçekleştirilen ilk oturuma Samar ve Maqsood, ikinci oturuma ise Sophia, Nasir ve Steve katılmıştır. Samar, ikinci atölyede yönlendirici ve çevirmen olarak destek sağlamıştır. Leyla, Aynur ve Azzam, planlanan atölyelere katılmamalarına rağmen, WhatsApp üzerinden birden fazla fotoğraf ve açıklama göndererek katkıda bulunmuşlardır.

Katılımcıların zaman kısıtlamaları ve istikrarsız mobil internet bağlantıları sebebiyle her oturum yaklaşık bir saat ile sınırlı tutulmuştur. Küçük gruplar halinde düzenlenen bu format etkili olmuş ve her katılımcının en az bir fotoğraf paylaşmasına imkân sağlamıştır. Fotoğraflar Zoom'un sohbet özelliği üzerinden paylaşılmıştır. Teknik aksaklık yaşayan katılımcılar, görsellerini WhatsApp üzerinden ulaştırmışlardır.

Ardından, her katılımcının fotoğrafına yönelik şu üç soruya dayalı bir tartışma yürütülmüştür³:

1. Bu fotoğrafı paylaşmak istiyorum çünkü...
2. İnsanların bu fotoğraf hakkında anlaması gereken en önemli şey nedir?
3. Bu fotoğraf benim hakkımda veya topluluğum hakkında ne anlatıyor?

Tartışmanın ardından, katılımcılar bir Google dokümanı kullanarak tercih ettikleri dilde 10-15 dakika içinde açıklamalarını taslak haline getirmiş ve daha sonra bu metinleri atölyeye katılan diğer grup üyeleri ile paylaşmışlardır. Son olarak, çalışmalarını nasıl ve nerede paylaşmak istedikleri üzerine fikir alışverişinde bulunarak bir sanal galeri üzerinde karar kılmışlardır.⁴

Epistemolojik olarak bu süreç, katılımcı veri analizi olarak değerlendirilmiş ve katılımcıların kendi deneyimlerine dair sahip oldukları derin bilgi sayesinde geçerli bulgular üretilmiştir. Çalışma kapsamında "uzman" araştırmacı analizine ihtiyaç duyulmamıştır çünkü böyle bir analiz katılımcıların aktarmak istedikleri anlamdan uzaklaşma riski taşıması nedeniyle uygun görülmemiştir. Çalışma kapsamında anket ve görüşme verileri katmanlı etnografik ve anlatı analizi (Hauber-Özer, 2024) yöntemleriyle değerlendirilmiş ve her katılımcı için bireysel anlatı portreleri (Smyth & McInerney, 2013) oluşturulmuştur. Ancak, foto-anlatı ürünlerine ek bir analiz uygulanmamıştır; bunun yerine, bu ürünler katılımcıların anlatılarıyla bütünleşmiş şekilde sunulmuştur.

³ Wang ve Redwood Jones'un (2001) SHOWeD fotoğraf çıkarma sorularından uyarlanmıştır.

⁴ <https://melbeth27.wixsite.com/melissahauber/gallery>

Gerçekleştirilen tez çalışmasından farklı olarak bu makale kapsamında katılımcıların foto-anlatı içerikleri gözden geçirilerek ortak temalar belirlenmiş ve yorumlar minimum düzeyde tutularak katılımcıların bulguları geçerli ve değerli bilgi olarak olduğu gibi sunulmuştur. Metinler, katılımcıların orijinal ifadeleriyle verilmiş, gerektiğinde Türkçe'ye çevrilmiştir. Katılımcıların paylaşımları, Türkiye'de öğrenci olma deneyimlerine dair canlı ve derinlemesine görüşler sunmaktadır. Her ne kadar bazı katılımcılar birden fazla foto-anlatı ürünü oluştursa da, alan kısıtlamaları nedeniyle her katılımcının yalnızca bir örneği seçilmiştir. Belirgin temalar olarak bu örnekler ihtimal, duygusal destek ve azim temalarını içermektedir.⁵

İhtimal

İşletme Yönetimi Yüksek Lisans programına kayıtlı bir lisansüstü öğrencisi olan Maqsood, üniversite kampüsünün bir fotoğrafını seçmiştir (Resim 2). Fotoğrafında kampüsün girişi ve üniversitenin ona gelecek için umut sağlama işlevini vurgulayan bir başlık yer almıştır.

Resim 2. İhtimal

“Üniversitemin kampüsünün ana girişinden bir resim. Şu anda boş ama eskiden boş değildi. İhtimal yoludur.”

Türkiye'de bulunduğu süre boyunca üniversite hocaları ve toplum üyeleri tarafından açıkça ayrımcılığa maruz kalmış olan Gaziantep'teki lisans öğrencisi Nasir, birkaç çağrışimli eser sunmuştur. Sunmuş olduğu bir fotoğrafta, Nasir'in Suriye halkı için bir metafor olarak kullandığı taşların arasında büyüyen küçük çiçekler yer alıyor (Resim 3).

⁵ Yazar, katılımcıların bilgisini merkeze almak ve Türkiye ile Suriye arasındaki köklü bağları vurgulamak amacıyla Arapça kökenli tema isimleri seçmiştir.

Resim 3. Taştaki Bir Çiçek

“Bu çiçek, en basit olasılıklarla yaşamak için açtı... Suriye'nin yaşadığı savaş ve yıkım yıllarından sonra bu, kendim için umut yaratıyor. İçinde yaşadığımız zorluklar, günler geçtikçe kaybolup anılara ve derslere dönüşecek, onlardan kararlılık, sabır, dayanıklılık ve inanç öğreneceğiz. Ben de bu çiçek gibi olacağım, ülkemi inşa etmek ve ayrımcılık yapmadan insanlığa hizmet etmek için bilgimi yanımda taşıyacağım.”

Duygusal Destek

Osmaniye’de ekonomi okuyan Steve, bir defterin fotoğrafını seçti (Resim 4). Açıklaması, akademik hedeflerine ulaşırken arkadaşlarının duygusal desteğinin önemini vurgulamaktadır.

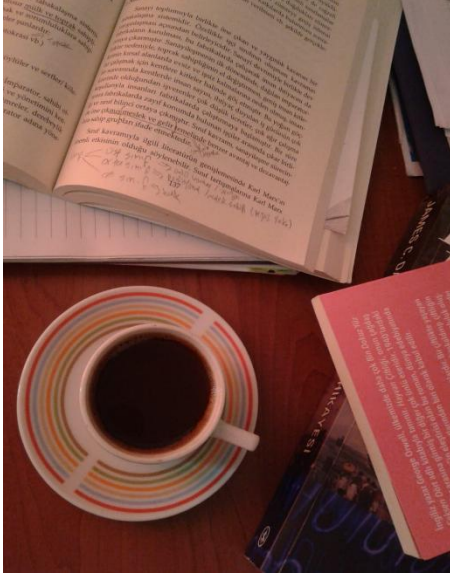
Resim 4. Zor Günler

“Kütüphanede çalışmak, diğer öğrenciler ile zor günleri yaşamak bu günleri kolaylaştırıyor.”

Trabzon’da gazetecilik okuyan Sophia, üniversitesine yakın bir kafeye ait bir fotoğraf paylaştı (Resim 5). Açıklamasında, rahatladığı ve arkadaşlarıyla vakit geçirdiği bu samimi ortamın dostlukları güçlendirdiğini ve yükseköğretim sürecinde duygusal destek sağladığını belirtmiştir.

Resim 5. Bir Fincan Kahve Her Şeyi Güzelleştirir

“Üniversitenin yakınında bir bahçe kafe. Öğrencilerin sıkça gittiği, hikâyelerle, dertleşmelerle ve sohbetlerle dolu bir yer. Kahve, eğitimim boyunca en iyi arkadaşım oldu ve aynı zamanda arkadaşlarla tanışmak, önemli ve faydalı tartışmalara katılmak için mükemmel bir bahaneydi.”

Azim

Katılımcıların paylaştığı birçok fotoğraf zor zamanlarda azim mesajı vermektedir. Karaman'da matematik öğrencisi olan Leyla, çimlerin arasından çekilmiş bir üniversite binası fotoğrafı gönderdi (Resim 6). Eşlik eden metni, bir şiir formatında yazılmış olup zorluklara rağmen pes etmemekten söz etmektedir.

Resim 6. Vazgeçersen Kaybedersin

*“Biri bana dedi ki: başarmak güvenmektir
Bence başarmak gerçekleri kabullenmektir
Hayat hep ıslıl ıslıl olamaz hep karanlıkta olmaz
Hep mutlu olamazsın hep de üzgün
Hayat bembeyaz değil ki simsiyah da değil
Gri var mutlaka
Bazen çok büyük hayaller kurarız bir anda kendimizi yerin dibinde buluruz
Nefes alıyorsak umudumuz var”*

Gümüşhane’de inşaat mühendisliği okuyan Aynur, birden fazla fotoğraf sundu. Bunlardan biri (Resim 7), üzeri renkli kâğıtlar, notlar, formüller ve hatırlatıcılarla dolu bir çalışma masasını ve ortasında kalın bir kimya ders kitabını

göstermektedir. Leyla gibi, Aynur da başarıya ulaşmada sıkı çalışmanın önemini vurgulamaktadır.

Resim 7. Mücadele

*“Hayatta istediğini elde edemezsin!!
Mücadele ettiğin şeyi kazanırsın!
✿”*

Azzam’ın gönderdiği fotoğraflardan biri (Resim 8), üniversitesinin kampüsünde bulunan bir zeytin bahçesini ve rengârenk yabancı çiçeklerle süslenmiş bir alanı, ön planda ise bulanık dikenli telleri göstermektedir. Metni, engellerin ardındaki güzellikleri fark etmeyi vurgulamaktadır.

Resim 8. Üniversiteye Ait Zeytin Bahçesinin Yanındaki Yürüyüş Bandı

*“Engellere
takılmaktansa, o
engellerdeki güzel
yanları çıkar.”*

Samar'ın foto-anlatı çalışması (Resim 9), Türkiye'deki sınırlı fırsatlar ve zorunlu göç nedeniyle şekillenen esnek ve uyum sağlayabilen yaşam yaklaşımını yansıtmaktadır. Azzam gibi, o da engellere rağmen kararlılıkla ilerlemeye devam ettiğini ifade etmektedir.

Resim 9. Benim Hayat Tarzım

“Bu fotoğrafı Türkiye'deki üniversitemde çektim. Hayat tarzımı temsil ediyor. Yolumu kaybettiysem veya üstesinden gelemediğim birçok zorluk görürsem, o zaman başka bir yol seçmeye çalışırım. Hayatta onu seçebileceğimiz ve istediğimizi başarabileceğimiz birçok yön ve yöntem vardır. Sadece etrafımıza bakmamız gerekiyor.”

Bu örnekler, sanal foto-anlatı yaklaşımının bireylerin deneyimlerini güçlü bir şekilde belgeleyebileceğini ve dezavantajlı grupları bilgi üreticileri olarak konumlandırabileceğini göstermektedir.

Tartışma ve Öneriler

Foto-anlatı süreci ve sonuçları, hem yazar hem de katılımcılar için etkili olsa da, erişilebilirlikle ilgili çeşitli zorluklar yaşanmıştır. Sanal format, pandemi kısıtlamaları nedeniyle daha esnek programlara sahip olan Türkiye genelindeki öğrencilerin katılımına olanak tanımış, ancak önemli engeller de teşkil etmiştir. Katılımcılar, bağımsız üniversite yaşamından çıkıp sokağa çıkma yasakları nedeniyle evde yalnız başına ders çalışmaya geçiş sürecinde sıkılma, yalnızlık ve stres yaşadıklarını dile getirmiştir. Foto-anlatı atölyeleri, bu monotonluktan kısa bir süreliğine bir kaçış sunsa da, bazı katılımcılar iş yükü ve pandeminin devam

eden riskleri nedeniyle katılım sağlayamamıştır. Canlı oturumlara katılmayanlar için WhatsApp veya e-posta aracılığıyla fotoğraf ve açıklamalarının asenkron olarak iletilmesine izin verilmiştir. Ancak, teknolojik erişim yine de büyük bir zorluk teşkil etmiştir. Üniversite Wi-Fi bağlantısı ve bilgisayar laboratuvarlarına erişim olmadan, katılımcıların çoğu yalnızca akıllı telefonları ve mobil verilerini kullanmak zorunda kalmıştır. Türkiye'deki bilgisayar ve tabletlerin yüksek maliyeti bu durumu daha da zorlaştırmıştır.

Teknik Zorluklar

Tanhan ve meslektaşlarının belirttiği gibi, sanal foto-anlatı çalışmaları yüz yüze oturumlara kıyasla daha fazla gizlilik sağlayabilmektedir (Doyumğaç vd., 2020; Tanhan & Strack, 2020). Yazarın doktora tez araştırması kapsamında yürütülen bu çalışmada yüksek veri tüketimine rağmen Zoom tercih edilmiştir. Çünkü bu platform, katılımcıların sosyal medya kullanıcı adlarını veya telefon numaralarını paylaşmalarını gerektirmemekte ve isimlerini/görüntülerini kontrol etmelerine olanak tanımaktadır. Ancak, katılımcılar gibi, yazar ve Samar da güvenilir olmayan internet altyapısından etkilenmiş ve bağlantı sorunları yaşamıştır. Ek olarak, Zoom'un sohbet işlevi, fotoğraf yükleme veya Google Drive kullanımı gibi özelliklerine birçok katılımcının aşına olmadığı fark edilmiştir. Bilgisayar yerine akıllı telefon kullanmaları, bu durumu daha da zorlaştırmıştır. Sonuç olarak, WhatsApp üzerinden fotoğraflar alınarak grup ile paylaşmak gibi anlık çözümler üretilmek zorunda kalmıştır. Bu çözümler, tartışmaların devam etmesine olanak sağlamış olsa da atölyenin akışını ve verimliliğini olumsuz etkilemiştir. Yılmazlı Trout ve Yıldırım (2022) tarafından uygulanan kısa toplantılar serisinin, katılımcıların kullanılan teknolojik araçlara daha iyi uyum sağlamalarını sağlayarak süreci sahiplenmelerini artırabileceği düşünülmektedir.

Topluluk Hissi ve Etik Sorunlar

Mevcut koşullar nedeniyle katılımcı atölyeleri aracılığıyla güçlü bir topluluk duygusu oluşturma hedefi tam olarak gerçekleşmemiştir. Atölyeler sırasında sohbetler genellikle ilgi çekici olmuş ve katılımcılar bu süreci keyifli bulduklarını ifade etmiş olsalar da, sanal formatın getirdiği değişiklikler planlanan grup dinamiğini etkilemiştir. Aynı üniversiteden bir araya gelen bir topluluk oluşturmak yerine, katılımcılar kişisel deneyimlerini daha önce hiç tanımadıkları kişilerle paylaşmak zorunda kalmıştır. Bu koşullar altında, Tanhan ve Strack (2020) tarafından önerildiği gibi, açık yönergeler ve örneklerle desteklenmiş asenkron bir formatın daha pratik ve etik açıdan daha sağlam bir yaklaşım olabileceği değerlendirilmektedir. Alternatif olarak, kısa toplantılar ile WhatsApp veya benzeri bir platform üzerinden asenkron tartışmaların birleştirildiği hibrit bir modelin hem erişilebilirliği artırabileceği hem de katılımcılar arasında ilişki kurulmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir (Yılmazlı Trout & Yıldırım, 2022).

Bulguların Paylaşımı ve Sahiplik Sorunu

Gerçekleştirilen bu çalışma yazarın doktora tezinin bir parçası olduğundan, bulguların adil bir şekilde yaygınlaştırılması konusunda da bazı etik sorular ortaya çıkmıştır. Araştırmadan en büyük faydayı yazar doktora derecesini alarak elde ederken, katılımcılar için daha doğrudan kazançlar belirsiz kalmıştır. Katılımcılar, katkılarının tez dışında da paylaşılmasını özellikle talep ettiğinden bu istek ciddiye alınarak hareket edilmiştir. Bu doğrultuda, 2021 yılında düzenlenen Comparative and International Education Society (CIES) konferansının yeni sanat sergisi kategorisine bir çevrimiçi galeri oluşturulmuştur. Bu sergi, uluslararası akademisyenler ve sivil toplum kuruluşları (STK) temsilcilerinin ilgisini çekmiştir. Ayrıca, foto-anlatı galerisini akademik konferanslar, dergi makaleleri ve kitap bölümleri aracılığıyla paylaşma fırsatları değerlendirilmiştir. Ancak, doktora tezinin akademik bir yayınevinden kitap olarak yayınlama sürecinde katılımcılar tarafından üretilen fotoğraf ve açıklamaları ticari bir üründe kullanmanın etik olarak sorunlu olabileceği değerlendirilmiştir. Bu görüntülerden doğrudan finansal kazanç sağlama düşüncesi, katılımcılarla olan ortak sahiplik ilkesiyle çelişmiştir. Bu yüzden, kitapta foto-anlatı çalışmalarını kullanmama, ancak galeri bağlantısını ekleyerek bilgiyi paylaşmaya devam etme kararı alınmıştır.

Sonuç

Bu sanal foto-anlatı projesi, yöntemin uzaktan uygulanmasının hem potansiyel faydalarını hem de zorluklarını ortaya koymuştur. Sanal formata geçiş yapıldığında erişimle ilgili zorluklar kaçınılmazdır, ancak adil bir diyalog ortamı sağlamak foto-anlatı yönteminin özüne dokunan bir meseledir. Bu çalışmadan çıkarılan en önemli ders, foto-anlatı yönteminin ontolojik ve epistemolojik taahhütlerine sadık kalmanın gerekliliğidir. Amaç, en çok etkilenen bireylerin kendi deneyimleri hakkında bilgi üretmesini ve paylaşmasını sağlamaktır (Fals-Borda & Rahman, 1991; Wang & Burris, 1994). Foto-anlatıyı yalnızca bir araştırma yöntemi olarak görmek yerine, toplumsal güç dinamiklerini sorgulayan ve katılımcı bilgiyi onurlandıran bir süreç olarak ele almak daha doğrudur. Hatta, foto-anlatıyı yalnızca bir teknik olarak ele almanın, var olan güç yapılarını pekiştirme riski taşıdığını da vurgulamak gerekir (Call-Cummings vd.2019, 2020).

Çevrimiçi araştırma ortamlarının etik ve epistemolojik karmaşıklıkları, bu ilkeleri daha da önemli hale getirmektedir. Foto-anlatı süreci boyunca anlamlı bir diyalog ortamı oluşturmak, bu taahhütleri yerine getirmenin en önemli yollarından biridir. Sanal platformlar demokratik katılımı kolaylaştırabilir; bu nedenle, bilinçli olarak tartışma ve etkileşim alanları oluşturmak kritik bir gerekliliktir. Savunulan temel yaklaşım, dezavantajlı göçmen topluluklarıyla etik bir foto-anlatı süreci yürütmeye yönelik geliştirilen çerçeveye dayanmaktadır (Hauber-Özer & Call-Cummings, 2020). Bu çerçeve, etik odaklı bir metodolojiyi, katılımcı bilgi üretimini teşvik eden, sürekli etkileşimi önemseyen ve katılımcıların gerçek deneyimlerine duyarlı bir yaklaşımı temel almaktadır.

Kaynakça

- Armiya'u, A. Y., Yildirim, M., Muhammad, A., Tanhan, A., & Young, J. S. (2022). Mental health facilitators and barriers during covid-19 in Nigeria. *Journal of Asian and African Studies*. <https://doi.org/10.1177/00219096221111354>
- Aydemir, H., & Hasgöl, E. (2024). Sosyal hizmetler öğrencilerinin yoksulluk algılarının Foto-anlatı yöntemiyle incelenmesi. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 24(2), Article 2. <https://doi.org/10.54961/uobild.1544431>
- Call-Cummings, M., Dazzo, G., & Hauber-Özer, M. (2023). *Critical participatory inquiry: An interdisciplinary guide*. SAGE Publishing.
- Call-Cummings, M., & Hauber-Özer, M. (2021). Virtual photovoice: Methodological lessons and cautions. *The Qualitative Report*, 26(10), 3214-3233. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2021.4971>
- Call-Cummings, M., Hauber-Özer, M., Byers, C., & Mancuso, G. P. (2019). The power of/in Photovoice. *International Journal of Research & Method in Education*, 42(4), 399413. <https://doi.org/10.1080/1743727X.2018.1492536>
- Call-Cummings, M., Hauber-Özer, M., & Ross, K. (2020). Struggling with/against the unintentional reproduction of power structures in participatory research: Using reconstructive horizon analysis. *Action Research*, 18(2), 171-193. <https://doi.org/10.1177/1476750319837324>
- Canlı, S., & Adagide, S. (2023). Nitel bir araştırma yöntemi olarak Foto-anlatının hemşirelik disiplinde kullanımı. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 10(3), Article 3. <https://doi.org/10.31125/hunhemsire.1410391>
- Doyumğaç, İ., Tanhan, A., & Kiymaz, M. S. (2020). Understanding the most important facilitators and barriers for online education during COVID-19 through online photovoice methodology. *International Journal of Higher Education*, 10(1), 166. <https://doi.org/10.5430/ijhe.v10n1p166>
- Fals-Borda, O., & Rahman, M. A. (Eds.). *Action and knowledge: Breaking the monopoly with participatory action-research*. Apex Press.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. Herder and Herder.
- Greene, S., Burke, K., & Mckenna, M. (2013). Forms of voice: Exploring the empowerment of youth at the intersection of art and action. *The Urban Review*, 45(3), 311-334. <http://dx.doi.org/10.1007/s11256-012-0228-z>
- Hauber-Özer, M., & Call-Cummings, M. (2020). Empowerment or exposure? Ethical dilemmas of visual methods with vulnerable migrants. *Qualitative Research Journal*, 20(3), 329-340. <https://doi.org/10.1108/QRJ-10-2019-0075>

- Otanga, H., Tanhan, A., Musili, P. M., Arslan, G., & Buluş, M. (2022). Exploring college students' biopsychosocial spiritual wellbeing and problems during COVID-19 through a contextual and comprehensive framework. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20(1), 619-638. <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00687-9>
- Ozkan, N., & Tanhan, A. (2023). Kadınların cinselliğe bakışının Online Seslifoto ile incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 194-229. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.1110733>
- Smyth, J., & McInerney, P. (2013). Whose side are you on? Advocacy ethnography: Some methodological aspects of narrative portraits of disadvantaged young people, in socially critical research. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26(1), 120. <https://doi.org/10.1080/09518398.2011.604649>
- Tanhan, A. (2020). COVID-19 sürecinde online seslifoto (OSF) yöntemiyle biyopsikososyal manevi ve ekonomik meseleleri ve genel iyi oluş düzeyini ele almak: OSF'nin Türkçeye uyarlanması. [Utilizing online photovoice (OPV) methodology to address biopsychosocial spiritual economic issues and wellbeing during COVID-19: Adapting OPV to Turkish.] *Turkish Studies*, 15(4), 1029-1086. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44451>
- Tanhan, A., & Strack, R. W. (2020). Online Photovoice to explore and advocate for Muslim biopsychosocial spiritual wellbeing and issues: Ecological systems theory and ally development. *Current Psychology*, 39(2020), 2010-2025. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00692-6>
- Wang, C., & Burris, M. A. (1994). Empowerment through photo novella: Portraits of participation. *Health Education Quarterly*, 21(2), 171-186. <https://doi.org/10.1177/109019819402100204>
- Wang, C., & Burris, M. A. (1997). Photovoice: Concept, methodology, and use for participatory needs assessment. *Health Education & Behavior*, 24(3), 369-387.
- Wang, C. C., & Redwood-Jones, Y. A. (2001). Photovoice ethics: Perspectives from Flint Photovoice. *Health Education & Behavior*, 28(5), 560-572. <https://doi.org/10.1177/109019810102800504>
- Yılmazlı Trout, I., & Yıldırım, F. (2021). Lisansüstü öğrencilerinin gözünden kampüs ortamı: Bir photovoice (Foto-anlatı) çalışması. *Nitel Sosyal Bilimler*, 3(2), Article 2. <https://doi.org/10.47105/nsb.937091>
- Yılmazlı Trout, I., & Yıldırım, F. (2022). Teaching experiences of faculty members in Turkey during the Covid-19 pandemic: A Photovoice study. *Journal of Comparative & International Higher Education*, 14(3a), Article 3a. <https://doi.org/10.32674/jcihe.v14i3a.4144>